

Evakkovaellus jalostaa muistot

Evakkovaelluksessa tärkeintä on tapahtuman kytkeytyminen osanottajien ja heidän yhteisöjensä identiteettiä rakentaviin peruskertomuksiin. Näin toteaa tutkija Maja Mikula, joka on kirjoittanut evakkovaelluksia analysoivan artikkelin tieteelliseen verkkolehteen *Rethinking History, The Journal of Theory and Practice*, suomennettuna, historiaa uudelleen ajateltuna, teoriaa ja käytäntöä.

Mikula työskentelee tällä hetkellä Nottingham Trent -yliopistossa Nottinghamissa Englannissa ja hän on osallistunut Someron Evakkovaellukselle 2012 ja Kangasalan vaellukselle 2013. Muista vaelluksista hän on saanut tietoa niistä tehdyistä tallenteista. Artikkelin nimi on *Historical re-enactment: narrativity, affect and the sublime, historian elävöittäminen, kerronnallisuus, tunnetila ja ylevöitys*.

Mikulan 21-sivuinen artikkeli esittelee ensin karjalaisten evakuoinnin vaiheet. Tutkijan mukaan historiaa eläväksi tekevät tapahtumat ovat yleistyneet ja tulleet suosituiksi. Hän kytkee tämän menneisyyttä uudella tavalla tarkkailevan suuntaukseen ylipäänsä muuttuneeseen asenteeseen perinteiseen historian tutkimukseen ja näkemykseen historiallisesta "totuudesta".

Historiaa elävöittävät tapahtumat Mikula jakaa kahteen ryhmään: toiset liittyvät harrastuksiin ja ovat vapaa-ajan viettotapoja, mutta osassa kysymys on menneisyyden tapahtuman kunnioittamisesta, jolloin edistetään kansalaisena olemiseen liittyviä arvoja ja käyttäytymistapoja. Evakkovaellus kuuluu syvempiä tavoitteita ajavien tapahtumien joukkoon ja siinä yhdistetään traumaterapiaa, teatteriesitystä samoin kuin erilaisia rituaaleja.

Vastaavanlainen tapahtuma on Mikulan mukaan Kindertransportin, lasten kuljetuksen, elävöittäminen. Siinä noin 10 000 juutalaislasta kuljetettiin turvaan Englantiin ja vuonna 2009 tapahtumaa muistettiin neljän päivän junamatkalla Prahasta Lontooseen. Siihen osallistui 22 edelleen elossa ollutta matkan tehnyttä ja kaikkien mukana olleiden omaisia.

Mikula toteaa, miten niin evakoiden kuin näiden juutalaislasten kohdalla kyse on ollut kodin menetyksestä, matkasta kohti tuntematonta, saapumisesta päämäärään ja ensi kosketuksista uuteen ympäristöön. Artikkelissa selostetaan lyhyesti sotien vaiheet ja mainitaan, kuinka evakoista vaiettiin julkisuudessa kylmän sodan aikana, mutta tarinoita kerrottiin perheissä ja yhteisöissä. Samalla Mikula toteaa, ettei evakon identiteettiä kuitenkaan voitu unohtaa vaan traumaattinen kokemus liittyi osaksi omaa identiteettiä. Evakkovaellusta havainnollistavat artikkeliin liitetyt kuvat.

Varsinaisessa analyysissä Mikula katsoo, että vaellus toimii useilla merkitystasoilla: se koskettaa henkilöä ja perhettä mutta samalla myös kansaa ja kansallista tasoa ja lisäksi sillä on vielä yleinen ja universaali ulottuvuus.

Mikula mainitsee sisun ja solidaarisuuden osana karjalaisten kansallista eetosta.

Toisin kuin harrastuksellisissa tapahtumissa historiallinen todenmukaisuus ei ole vaelluksella Mikulan mielestä tärkeintä, vaikka sota-ajan vaatetus, maisema, muistoesineet ja eläimet luovatkin autenttista tunnelmaa. Ne virittävät kokemusta, joka vastaa todellisuudessa koettua ja oleellista on juuri se, miten vaelluksilla voidaan eläytyä perheen ja suvun tasolla identiteetille tärkeisiin evakkomatkojen kokemuksiin.

Esimerkkinä Mikula mainitsee nuoren naisen, joka Somerolla käveli paljain jaloin vaellusreitillä vauvaansa kantaen. Samalla tulivat eläväksi lukuisat evakkomatkoista kerrotut tarinat. Lisäksi kävelijä koki fyysisestä rasituksesta ellei suorastaan tuskaa. Johtopäätöksissä Mikula katsoo, että Evakkovaelluksella karjalaisten kokemukset ovat yleinen pohja, jolle osanottajien tapahtumassa saama ja siinä mukana olevien eri tekijöiden virittämä kokemus heijastuu. Kun perusjuoni koetaan yhdessä ja fyysisesti joukossa, joka muovautuu yhteisöksi, se tuottaa muistoista jalostavan kokemuksen.

Tämä haastaa perinteiset historiaan liittyvät käsitteet objektiivisuudesta ja etäisyydestä samoin kuin historian kirjoituksen erityisestä tuottajasta. Vaelluksella osanottajat saavat kosketuksen toisiinsa ja siitä syntyy pohja yhteiselle identiteetin rakentamiselle. Mikula vertaa siihen, kuinka romaanit tarjosivat 1800-luvulla keinon esittää modernia kuvitteellista yhteiskuntaa. Hänestä evakkovaelluksen suosio ja menestys kertoo siitä, että historiallisen tapahtuman uudelleen rakentaminen voi hoitaa vastaavan esittävän funktion jälkimoderneille yhteiskunnille, joita ovat traumatisoineet evakkous ja nopea sosiaalinen muutos.

Anne Kuorsalo